

TARJIMADA GRAMMATIK MASALALAR

Maqola yozuvchi; To'lanboyeva Mohiraxon

ADCHTI Roman german va slavyan tillari fakulteti

nemis tili yo'nalishi 4-kurs 401-kurs talabasi

ILMIY RAHBAR: Qodirova Nargizaxon

Annotatsiya: Ushbu maqolada tarjima amaliyotida uchraydigan asosiy grammatik muammolar chuqur tahlil qilinadi. Zamonlar mosligi, so'z turkumlari, sintaktik qurilishdagi tafovutlar, olmoshlar va fe'l shakllarining funksional xususiyatlari tarjimaning aniqligi va mazmuniga qanday ta'sir ko'rsatishi izohlanadi.

Kalit so'zlar: Tarjima, grammatika, sintaksis, morfologiya, zamon, fe'l, olmosh

Аннотация: В статье рассматриваются основные грамматические проблемы, возникающие в процессе перевода. Анализируются согласование времён, различия в структуре предложений, использование местоимений и функции глаголов в контексте перевода.

Ключевые слова: перевод, грамматика, синтаксис, морфология, время, глагол, местоимение

Annotation: This article explores the main grammatical issues encountered in translation practice. It analyzes tense agreement, sentence structure differences, the use of pronouns, and the functional aspects of verbs in translation accuracy and meaning.

Keywords: translation, grammar, syntax, morphology, tense, verb, pronoun

Kirish

Tarjima — bu ikki yoki undan ortiq tillar o'rtasidagi ko'prik bo'lib, nafaqat leksik birliklar, balki grammatik strukturalarning ham aniq va mos holda aks ettirilishini talab etadi. Grammatika tilda so'zlar qanday bog'lanishini, gaplar qanday

tuzilishini, qanday ma'no yuki borligini belgilaydi. Shuning uchun tarjimada grammatik masalalar muhim o'rin egallaydi.

1. Zamonlar mosligi va tafovutlari

Ingliz, nemis yoki fransuz tillarida zamonlar tizimi o'zbek tiliga nisbatan ko'proq va murakkabroq hisoblanadi. Masalan, ingliz tilidagi "Present Perfect" o'zbek tilida aniq zamon shakliga ega emas va kontekstga qarab tarjima qilinadi: "He has gone" — "U ketgan" yoki "U hozir yo'q".

2. So'z turkumlaridagi tafovutlar

Tarjimada ot, fe'l, sifat, ravishlarning to'g'ri tanlanishi matnning to'g'ri anglanishiga xizmat qiladi. Masalan, ingliz tilidagi "running water" iborasi bevosita tarjima qilinsa, "yugurayotgan suv" degan kulgili ma'no chiqadi, to'g'risi esa "oqayotgan suv" bo'ladi.

3. Sintaktik qurilishdagi tafovutlar

O'zbek tilida gap tuzilmasi nisbatan erkin bo'lsa-da, ingliz tilida qat'iy so'z tartibi mavjud (SVO). Masalan: "She gave him the book" — bu gapni o'zbek tilida "U unga kitob berdi" deb tarjima qilish mumkin. Biroq, tarjimon sintaktik parallelizmni saqlashga harakat qilishi kerak.

4. Olmoshlar va bog'lovchilar

Ko'p hollarda ingliz tilida olmoshlar aniq ishlatilsa-da, o'zbek tilida ular ko'pincha kontekstdan tushuniladi va tushirib yuboriladi. Tarjimada esa bu noaniqlikka olib kelishi mumkin. Masalan: "She told him that she was late" — "U unga kechikkanini aytdi". Bu yerda ikki marta "u" ishlatilgani sababli kim kechikkanini aniqlash qiyin.

5. Fe'l shakllari va modallik

Fe'llar o'zbek tilida sodda ko'rinishga ega bo'lsa-da, ingliz tilida ular zamon, shaxs, mayl, nisbatga ko'ra murakkab shakllarda bo'ladi. Ayniqsa, modallik bildiruvchi fe'llar tarjimada muhim ahamiyatga ega: must, can, should, may, might — bularning har biri o'ziga xos ma'no va konnotatsiyaga ega.

6. Ko'plik va birlikdagi tafovut

Ingliz tilida otlar birlik va ko'plikda aniq farqlanadi: book — books. O'zbek tilida esa ko'plikni ifodalovchi "-lar" qo'shimchasi har doim ham ishlatilmaydi. Masalan: "Children play" — "Bolalar o'ynaydi", lekin ba'zan "bolalar" so'zi yetarli bo'lishi mumkin.

7. Tushunilmagan grammatik birliklar

Tarjimada ba'zan grammatik birliklarning funktsiyasi tushunilmasa, matn noto'g'ri tarjima qilinadi. Ayniqsa, passiv shakllar (is done, was made) va gerundial iboralar (by doing, after reading) tarjimada muhim. Misol: "The book was written by him" — "Kitob u tomonidan yozilgan".

8. Tarjima amaliyotida grammatik tahlilning roli

Tarjimon grammatik strukturalarni yaxshi bilmasa, ayniqsa murakkab matnlarni tarjima qilishda qiynaladi. Shuning uchun tarjima darslarida har bir grammatik birlikni alohida tahlil qilish, mashqlar bilan mustahkamlash zarur.

Xulosa

Grammatik moslik tarjimaning aniqligi, silliqligi va tushunarligini ta'minlaydi. Zamonlar, so'z tartibi, fe'l shakllari, olmoshlar va boshqa grammatik elementlar tarjima sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bois tarjimon uchun grammatik bilimlar asosiy ko'nikmalardan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Vinay J.P., Darbelnet J. Comparative Stylistics of French and English. John Benjamins, 1995.
2. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. Routledge, 2011.
3. Komissarov V.N. Teoriya perevoda. M.: Izdatelstvo LKI, 2007.
4. Sodiqov A. Tarjima nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: TDPU, 2020.
5. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of Language. Cambridge University Press, 2010.